

Fusteria Orts

Toni Cucarella

Tot i amb el renou de la ràdio en marxa, Isabel distingia el brogit de la motocicleta del seu pare acostant-se cap a casa, llavors avisava que ja podien anar escudellant. Ni les bessones ni sa mare posaven en dubte la veracitat de l'anunci. Quan Isabel deia que el pare s'hi acostava, ràpidament repartien els plats i posaven els coberts a taula. Al seu pare li agradava dinar en punt: arribar i seure, amb el plat encara calent i fumejant, la punta de pa al costat i el got amb tres dits mesurats de vi negre.

Martí Orts treballava en una fusteria. Hi eren una dotzena de treballadors, dels quals només tres figuraven com a oficials. Martí Orts n'era un. Malgrat que era el més antic del taller i el que s'encarregava de les comandes que requerien més destresa, mai no va comptar per al propietari per assumir la responsabilitat d'encarregat. Fins a tres ocasions s'havia il.lusionat en va que l'amo de la fusteria deixaria en les seues mans l'organització del taller. En totes les ocasions, un altre oficial, contractat d'un altra fusteria, li guanyava la mà. Martí Orts no va protestar mai la decisió que l'arraconava a

ser un oficial més, sense rang. De bon principi, s'hi resignava perquè covava la secreta aspiració de tenir un dia taller propi, i llavors totes les humiliacions que havia sofert li serien recompensades. Tanmateix, aqueixa secreta aspiració feia temps que se li havia avinagrat.

A casa seua menjaven en silenci. Mentre ell era a treballar, la ràdio Vanguard la tenien tothora en marxa, una cançó darrere l'altra. Però quan Martí Orts fustava amb la clau el pany de la porta la ràdio emmudia a l'acte, la dona i les filles callaven. Moments més tard, només s'hi havia de sentir el batec de les culleres remenant el recapte dels plats. Què pensava Martí Orts mentre menjava? Els seus pensaments no creaven sorolls que pogueren ser interpretats per la fina oïda d'Isabel, encara que ella els sospitava. Percebia l'hostilitat de son pare, podia ensumar-la quan ell era a prop, quan la mirava fent-la culpable del primer avort de sa mare, un xiquet, tot i que ella encara no havia nascut. I de dos altres avorts, posteriors al seu naixement, altres dos xiquets, després dels quals vingueren les bessones, com per escarnir-li el desig que tenia Martí Orts d'un fill mascle, d'un hereu que continuara el seu ofici de fuster, a qui ell ensenyaria a usar la plana, la garlopa, el filaberquí, la gúbia... Martí Orts no va repartir la seua frustració entre totes les filles per igual. Només amb la major, només amb Isabel. Malgrat que va ser a causa del part de les bessones que sa mare va quedar impossibilitada per tornar a tenir més fills. O filles.

Per a aquell hereu que no va quallar a viure en cap de les tres vegades en què fou engendrat, Martí Orts havia previst de destinar totes les seues atencions de pare i totes les seues aspiracions de fuster. Ho tenia calculat. Obriria al banc una llibreta d'estalvis on guardaria cada mes una part de les moltes hores extraordinàries que treballava. Al cap de vint-i-cinc anys ininterromputs de posar-hi la quota establerta, calculava que per fi havia de tenir prou diners per muntar el seu propi taller: un baix, on cabrien la màquina de serrar, la planadora i regruixadora... Fusteria Orts. Pare i fill compartint

l'ofici. Compartint la propietat. Pare i fill, amos tots dos, que no assalariats.

Havent dinat, Martí s'arrepapava al seu balancí de lona; becava durant un quart d'hora just, abans d'encaminar-se de nou cap a la fusteria.

Les germanes d'Isabel, les bessones, que treballaven per a una modista del carrer Sant Francesc, havien marxat cap a la faena mentre ell encara dormitava. Isabel i sa mare havien desparat taula, deixant l'escurada per fer, per a mamprendre-la quan ell se n'haguera anat, a fi de no destorbar-li el son mentre escuraven. Quan ell ja no hi era, la tornaven a posar en marxa, la ràdio.

—Quan érem nóvios, ton pare em va dur un dia a vore un cantaor molt famós que actuava al Setabense, però que ja no recorde com li deien... Anàvem tots els dissabtes al cine, i repetíem els diumenges si feia mal oratge...

—Però ara no la trau ni a la porta de casa...

—Uei, i què has de fer? Fa moltes hores a la fusteria...

—Això, mare, damunt justifique'l.

—No el justifique, filla. És la realitat. Som un casa de cinc boques, i lo poquet que guanyen les teues germanes és per al seu eixovar. Ara que elles es casaran, alenarem una miqueta, i aleshores voràs com tornarem a anar al cine junts, ton pare i jo, i a passejar per l'Albereda... Més encara: vendrem esta casa vella i comprarem un pis pel barri del Carme, a prop de ca la tia Encarna...

—I jo, què faré mare...

Davant aquesta interrogació, sa mare sempre callava.

—Me pense que ja va escomençar-se la ràdionovel.la... —s'excusava. Era aquesta o qualsevol altra fórmula evasiva la que li permetia desviar la pregunta d'Isabel.

—Vaja vostè a escoltar-la. Jo acabaré d'endreçar el que queda...

Isabel esperava sa mare vora la porta amb el cabàs a la mà. S'havia posat unes gotes de colònia al si i darrere les orelles, tot i que sabia que no li duraria gaire més que unes poques passes. Isabel va comminar sa mare a afanyar-se, del contrari quan arribarien al mercat només hi quedaria el rebuig. Sa mare li demanava paciència mentre li anunciava que ja venia.

Mentre esperava, Isabel encara es va fer un darrer repàs a l'espill del bengaler de l'entrada. Amb els dits, es va repassar el cabell, es va allisar els plecs de la roba i es va contemplar els llavis acabats de pintar. Es va detenir per mirar fixament el color vermell que contrastava amb la blancor de les seues galtes, que no és que foren pàl·lides de natural, però amb el color pujat del carmí s'hi creava un contrast que ara trobava excessiu. Tan excessiu que tot d'una va traure's el mocador per esborrar el carmí, quasi amb ràbia. Va tornar a contemplar-se els llavis, i les faccions que ja començaven a marcar arrugues, i va pensar que ja se li estava declarant un primer avís d'envelliment.

Sa mare va aparèixer per fi amb un altre cabàs al braç. S'havia posat la mateixa colònia que ella. I va dir Au!, sense que l'expressió sonara, però, com una ordre, més aviat com un assentiment de resignació. Isabel va obrir la porta i totes dues es precipitaren cap al carrer.

De camí al mercat, saludaren les coneixences, però no s'hi aturaren gaire: la tongada era llarga i s'havien d'afanyar per tornar a casa d'hora i poder preparar el dinar sense retard.

–Fa molta calor, mare.

–No m'ho recordes que encara m'abofegue més...

–I això que encara som a primeries de juny, que quan serem al ple juliol mos desfarem com un tros de gel en una paella...

–Ton pare, pobre, estarà patint a base de bo, a la fusteria...

–Tots la patim, la calor, mare...

–Però a mosatros, ací al carrer encara mos corre l'aire, i a dins la casa fresqueja una miqueta, i si no navegues fort no es fa tan pesada, la calor... Però a la fusteria, amb aquella coberta d'uralita que ho posa tot a bullir...

–Compre-li un aventador, al pare...

–Ai, Isabel, no sé com eres.... Dir eixes coses a ton pare... Encara com que no et sent... A voltes pense que li tens quimera...

–Mos en tenim, de quimera, mare...

–Això t'ho penses tu.

–Havia d'haver nascut per a dur pantalons, i vostè ho sap, mare...

–Sempre estàs amb la mateixa enrònia, Isabel; sempre... El pare t'ha volgut igual... És cert que s'haguera estimat més que... És igual, no vull dir-ho.

–No ho diga. Però tots, vostè, jo i el pare, sabem quina és la veritat...

–Tot canviarà quan les bessones es casaran. Ara anem a curtes sempre, i això fa que el pare estiga assovint amb el cap calent. Quan les bessones es casaran, el pare canviarà, ja ho voràs. Només queden tres mesos... Ja voràs...

–Ja voràs? Allà vorem, diuen els cegos...

–Hui podríem fer un arròs amb bledes per dinar...

–Amb la calor que fa?

–Ai, sí, tens raó... I què podríem fer que li caiga bé al pare?

–Paella amb col i mussola.

–Sí, dona, com el peix va tan barat...

Pel carrer de la Corretgeria, la mare d'Isabel va sentir que les cames li fluixejaven, que el cap se li torbava. Va haver de refermar-se en la paret per no caure tot d'una.

–Mare, què li passa?

–No ho sé... M'he torbat. Serà esta calor, que m'abofega...

–Vol que mos en tornem cap a casa...

–Ai, no... Després del viatge fet... Aguarda't un moment, que de segur se'm passarà...

Van haver d'entrar en la primera casa oberta. Li van traure una cadira on ella va seure. Tenia el rostre esblaimat. Li feren beure una mica d'aigua amb sucre mentre Isabel li feia aire amb un ventall.

–Esta calor... –es va plànyer, a manera de disculpa.

Però no era aquella forta calor del mes de juny la causa de la seua torba.

Trobaria a faltar les bessones quan es casarien? Segurament, va haver d'admetre. Les trobaria a faltar sobretot a l'hora de dinar i de sopar. Durant la resta del dia no eren a casa, i al vespre se n'anaven a festejar; només a l'hora dels dos àpats principals la família es reunia al complet, encara que parlaren poc i l'única conversa possible fóra un renou oprimint de coberts i escudelles. Altres xiques portaven els xicons a festejar a casa, però les bessones no. Les bessones s'averkonyien de la casa que compartien i del barri on vivien. S'averkonyien d'aquell caminal polsegós que feia de carrer, d'aquells ametlers moribunds que agonitzaven en els bancals perduts, d'aquella serra pedregosa i erma; s'estimaven més festejar a cals xicons, que vivien tots dos a ciutat, en carrer de volta, per on passaven les processons de Setmana Santa i Corpus. I ara, l'últim diumenge de juny anaven a casar-se, juntes, a l'església de la Mercè, que no debades eren bessones. De primer havien de posar-se a viure de lloguer, fins que arreplegarien per a l'entrada d'un pis propi. Quan les bessones es casaran, va pensar Isabel, potser son pare es decidirà a comprar un pis de segona al barri del Carme, al costat de ca la tia Encarna; d'això se'n delia sa mare. Però i ella, què?

–Véns o no véns a plegar la roba, Isabel?

–De seguida vinc, mare.

Sa mare seia a la cadira. En la ferrada s'acimava un munt de roba neta per plegar i planxar. Respirava amb dificultat.

–Torna a ofegar-se, mare?

–Això pareix... M'ofegue i em canse de no res...

–Hauríem d'anar a metge.

–Açò no serà res, Isabel... L'edat... I la calor.

No van voler avisar les bessones. No val la pena que els desbartem la lluna de mel, havia decidit Isabel. La mare estava greu, però no per a morir-se aquell mateix dia o l'endemà; tanmateix els metges no li donaven ni dues setmanes de vida. En un parell de dies les bessones ja serien a casa, de tornada del viatge de noces. No val la pena que els desbaratem la lluna de mel, va dir Isabel a son pare.

El dia de la boda de les bessones, Martí Orts havia rebutjat ser el padrí d'una o altra de les seues filles. Va ser una decisió previsible. El dia de la cerimònia, fins i tot va costar penes i treballs que accedira a ocupar el seu lloc en la fotografia de família. Després del convit, Martí Orts va felicitar les filles novençanes i va encaixar d'esme amb els gendres, cap dels quals no era fuster: l'un era repartidor de begudes en un camió, l'altre treballava en una fàbrica de paper.

Isabel, en canvi, havia fruit amb el casament de les germanes. S'havia hagut d'encarregar de bona part dels preparatius, i el dia del convit va ballar amb tothom fins esgotar les seues forces; ella mateixa canviava les plaques del tocadiscos i comboiava uns i altres a ballar. Després, però, de tornada a casa, sola, l'eufòria que l'havia acompanyada tot el dia es va esvaïr.

El regrés a casa li va provocar un conegut abatiment.

La va sobtar veure son pare assegut al balancí de lona, a les fosques.

–M’ha espantat, pare... Per què no ha encès la llum?

–Costa diners...

–I la mare?

–Al llit.

–Vostè no té son?

–No.

–Jo vaig a gitar-me, pare. Que tinga bona nit.

Havia quedat sola enfront la perenne repremsió de son pare i la solside salut de sa mare, qui, malgrat que feia temps que patia marejos i ofecs, ella mateixa, però, s’encarregava de mitigar la importància dels símptomes, i tots, Isabel també, donaven per acceptable la seua versió que aquells defalliments eren propis l’edat, que no perdona; i la calor.

L’endemà de la boda de les bessones, la mare d’Isabel va vomitar sang i se l’emportaren d’urgència a l’Hospital Clínic de València. Els metges diagnosticaren un càncer i només els van donar a triar on desitjaven que tinguera lloc la mort, en aquell hospital o al seu llit de casa. Se’n va tornar per morir al seu barri de les Eretes. La portaren en una ambulància.

–M’estic morint –va assumir, amb serenitat, quan la introduïen al vehicle.

–I ara, quines coses diu vostè, mare... Lo que passa és que ací ja li han fet tot lo que podien fer-li, i a vostè el que li cal és repòs i prendre’s la medicació que li han donat els metges. Això ho pot fer a casa i allí la podem atendre millor, el pare, la tia Encarna, les bessones ara quan vindran, jo mateixa...

–No em fa por morir, Isabel. Per tant no cal que vos esforceu a amagar-me la veritat. Estic contenta si em muic al meu llit, amb tota la meua

família al costat. Estic contenta de vore que les bessones ja s'han casat i ja tenen la seua vida encarrilada. Em dol que no sentiré els néts que em diran iaia. I em dol sobretot per tu Isabel, que t'hauràs de quedar a soles amb ton pare.

I que l'amargor que té perquè no vaig nàixer home l'acabe de consumir, va pensar Isabel, però no va gosar a pronunciar-ho en veu alta.

–Estic molt torbada, Isabel...

–Mire de becar una miqueta, mare... Se li farà el viatge més lleuger...

Una setmana més tard que les bessones hagueren regressat del viatge de noces, va morir la seua mare. Martí Orts, vestit amb el mateix dol que les seues filles, no va abandonar el seu lloc al costat de la caixa fúnebre. No obria la boca ni quan li oferien el condol, es limitava a assentir el compliment i continuava estàtic vora el taüt. No va exterioritzar cap sentiment durant tot el vetlatori: un rostre rígid i una mirada extraviada. Isabel va preparar les infusions de la vetla: til·la per als parents, camamilla per als veïns i coneguts. Només les bessones i sa tia Encarna ploraren públicament la pèrdua de la difunta. Isabel es va guardar les llàgrimes per a plorar-les en privat.

Ara que el taxi els havia retornat del cementeri, Isabel es va trobar amb una casa absolutament buida. No havia volgut que les bessones s'hi quedaren per fer-li companyia, i sa tia Encarna havia patit un esvaïment i la van haver de dur a casa seua perquè se'n refera. L'amplitud que havia deixat el taüt a l'entrada de casa la va impressionar. Ràpidament, per poblar aquella buidor corprenent, va col·locar al seu lloc els mobles de sempre.

Martí Orts s'havia assegut vora la tauleta del guisador, fugint de la taula familiar on menjaven cada dia. En ben poc de temps, per dos successos de naturalesa ben distinta i oposada, Martí Orts habitava ara una casa badívola.

Hi havia la seua filla Isabel, sí; però...

Martí Orts no va voler fer ús dels tres dies que li pertocaven de permís laboral per la defunció de la dona. L'endemà mateix va tornar a la rutina del taller. Isabel no sabia què fer ara, exonerada de l'obligació de sa mare, sense les bessones, que tot i que no feien gaire estada a casa, calia llavar-los la roba, estendre-la, planxar-la, fer els llits, preparar el dinar... Ara, la casa només l'habitaven ella i son pare. I entre tots dos convivia, i els separava, un profund silenci. I una antiga aversió.

Els dies següents es repetiren com un reglot inclement. Aquell no dir res i acotar el cap, mentre Isabel, tot d'una, li llevava a son pare una borumballa de la camisa o li espolsava unes estelles del camal quan seia al balancí per fer la seua becaina. Aquell silenci que foradava com un corcó. Aquell oprimí, i reduït, renou d'escudelles i coberts. Isabel li hauria volgut dir: I què, pare, si no vaig nàixer xic, i què si mai no sabré serrar un cabiró, si no distingiré una plana d'una garlopa, si no podré perfilar la moldura d'un marc de finestra... I què? Sóc la seua filla, i ara, mos hem quedat a soles vostè i jo, i no tenim ningú més a qui li importe si tossim o mos moquem. No porte pantalons però sóc la seua filla Isabel, la major, la que si haguera nascut xic ara mataria amb vostè la pena al taller nostre, vostè i jo plorant la mort de la mare mentre fem una finestra, una porta, el capçal d'un llit de novençans...»

Aquell dia, quan va sentir el brogit de la moto del pare, també va apagar la ràdio i va parar taula ràpidament. Quan ell va entrar-hi, ja tenia el plat on pertocava. Martí Orts, tampoc en aquesta ocasió, no va badar boca en passar casa endins: va menar directament al lavabo per tornar a rentar-s'hi les mans, que ja se les havia llavades abans de marxar del taller. Després, va seure davant del plat i va començar a menjar, capcot, amb l'atenció distant. Isabel el mirar i va dir:

–Pare, que li pegaria mal si posava en marxa la ràdio?

Ell no va contestar. Va continuar omplint i engolint lentes

cullerades d'arròs, sense mirar-la. El rellotge de damunt la còmoda pronunciava, compassadament, el seu tic-tac.

Isabel es va alçar amb una sobtada decisió.

–Pare, vaig a posar la ràdio. Mos farà companyia.

©Toni Cucarella